A tanáremberért

A világ olyan lett, hogy joggal beszélhetünk értékvesztésről, értékmódosulásról, a hagyományos tartalmakhoz való viszonyunk jelentős változásáról. Gondoljuk csak meg: a vármegyei falu három támpillérének, a papnak, az orvosnak és a tanárnak mi lett mára a sorsa! A klérust nem csupán anyagi, hanem ideológiai hatalmából is kiszorította az új rend, a lelkek felelőse sokáig nagyon szűk térben mozoghatott. Az orvosokkal szemben olyan bizalmi válság mutatkozik, amely olykor a gyógyító munka célját, a betegség fölszámolását veszélyezteti. És ott van a tanár, a jövő mérnöke, aki a társadalmi ranglétra első tizedéből annak utolsó harmadába jutott. S ha a tanárt így leértékeli a társadalom, abban bennfoglaltatik *az ország jövőhöz való viszonya is.*

Az, hogy ma a kontraszelekció hat a tanárok kiválasztásában, természetesen történeti okai is vannak. A második világháború utáni társadalmi mobilizáció idején az értelmiségnek is új helyet kellett kijelölni. Sajnos — a vulgárideológia hatására — mind az új, mind a régi értelmiséggel szemben bizalmatlan volt az akkori pártvezetés. Különösen a tanárok kerültek hátrányos helyzetbe, hiszen a jövedelmi színvonalban mutatkozó kiegyenlítődés — mely a kétkezi munkássággal szembeni történelmi tartozást volt hivatott rendezni — a pedagóguspálya *presztízscsökkenését* okozta. Mert a szemlélet akkor is pénztárcaközpontú volt és *az alulfizetett szakember a pálya lebecsültségének eleven jelképe.*

Szép nyelv a magyar. Különösen olyan szép szavakért lehet szeretni, mint amilyen a *tanárember.* Gondolkozott azon, tisztelt olvasó, hogy más foglalkozáshoz nem ragasztható ilyen természetességgel az *ember* utótag? És azon tűnődött-e, hogy ez a tiszteletreméltó pálya milyen súlyos gondokkal küzd, és hogy ezek a gondok egytől egyig a jövőnkre hatnak? Mert mit várunk az iskolától? Hogy megtanítson írni, olvasni, számolni, emberül gondolkodni, alkotni — minden kis embert. És aki tanít, az számtalan teherrel végzi nehéz fizikai-szellemi munkáját. Zaklatott gyerekek, alacsony fizetés, mérhetetlen adminisztrációs kötelezettség, magas óraszám, gyakran változó tanterv, követhetetlen kísérletek, bravúros, de használhatatlan módszerek, elégedetlen szülők — azaz: a társadalmi elvárás és a munkavégzéshez szükséges feltételek malomkövei.

Ha a tanáremberért emelünk szót, akkor végül is a tanításért szólunk. Azért, hogy a tanító valóban a legfontosabb alapfeladatok megtanítására figyelhessen: hogy az általános iskola valóban általános, tehát minden közéleti helyzetben alkalmazható képzettséget biztosíthasson; hogy a szakmunkásképzőben valóban jó szakmunkásokat képezhessenek; hogy a szakközépiskolákban valóban a szakmai fejlődés kihagyhatatlanul fontos középső fokára léptethessenek; hogy a gimnáziumban valóban érett, komolyabb feladatok megoldására is alkalmas felnőtt állampolgárokat nevelhessenek; hogy a felsőoktatásban népben, nemzetben, valamint alanyban és állítmányban gondolkodó értelmiséget, többek között tanáremberekét készíthessenek föl szép feladataikra — mindannyiónk javára.

A pszichológia egyik kulcsfogalma: *„szocializáció, mintakövetés útján".* Ez a szakkifejezés annyit tesz, hogy a gyermek példaadó magatartásokat követve lesz a társadalom részévé. A minták legtöbbikét az iskolapadból láthatják fiatal kortársaink. Gondolkozásunk fényképezőgépét nagylátószögűre állítva: *a nemzet sorsa dől el az iskolában.* Az oktatásügy természetesen nem sajátíthatja ki a legkiválóbbakat, s ez akkor sem lehetne így, ha a közmegegyezéses értékítélet magasabb fokain lennének a pedagógusok. Ám a már említett kontraszelekció éppen a különös képességű, tehát a hozzávaló igazodást mintegy fölkínáló egyéniségeket téríti el ettől a szép pályától. (Ez persze nem jelenti azt, hogy a tanárok között ne lennének karizmatikus mintaadók, de számuk — lássuk be — egyre kevesebb.)

Az oksági összefüggések köre két ponton zárható le a tanulságok levonásának komoly lehetőségével. Az egyik a közösségi ítéleté: *amenynyiben jobb megbecsültségnek örvend majd a pedagógus hivatás, nagyobb választékból lehet képezni a felsőoktatásban.* A másik a tanárképzés gondjáé: a tanárokat is fölkészítik valahol, s *nem mindegy, mennyire önálló személyiségek tudnak majd élni a megtanult tanítás módszereivel.*

Nevezzük szószedetnek ezt a néhány sort, vagy a katalogizált gondok gyűjteményének. Látható: jut feladatunk, ha mindezeknek utána kívánunk járni.

Dlusztus Imre

Értelme csak a jó reklámnak van

Elmondom, ha megkérdezik

Ma délre találkát beszéltem meg egy ifjú hölggyel, aki kérdezőbiztosként mutatkozott be néhány nappal ezelőtti telefonbeszélgetésünkkor. Elmondta: a reklámról szeretné véleményemet, s más kollégáimét is tudni, mert hogy felmérést (tanulmányt, dolgozatot — pontosan már nem emlékszem) készítenek a közgazdaságtudományi egyetemen. Amikor ezeket a sorokat írom, még nem tudom, mit kérdez, miről is érdeklődik majd leendő beszélgetőpartnerem. De ha mód lesz rá, elmondom neki, hogy...

... újságíróként az embernek gyakran nehéz a döntés: amit leírni szándékozik, nem minősíthető-e majd nyílt (vagy burkolt) reklámnak, nem gondolják-e róla olvasói: „no, ennek a cikknek a szerzőjét alaposan lekötelezték..." Mire gondolok? Előttem van például egy idegenforgalmi kiadvány, „Südungarn — Tarif 1987" a címe, azaz Dél-Magyarország négy megyéjének turisztikai ajánlatát tartalmazza, természetesen a 87-re érvényes árakkal együtt.

Ha én most idemásolnám, mit kínál a prospektusban a Mecsek, Tolna, Puszta és a Szeged Tourist, ráadásul hozzátenném a nyugatnémet márkában, osztrák schillingben megadott árakat is — reklámtevékenységgel volnék „vádolható". Ráadásul rossz reklámmal, hiszen olyan olvasói körhöz szólnék, olyan embercsoportot „céloznék meg", amely aligha lenne vevője a kifejezetten német nyelvterületen élőkre méretezett programoknak.

De úgy gondolom, nem érhet a reklámozás vádja, ha azt írom le: végre ezt is megértük. Akadt ebben az országban négy olyan, földrajzi közelségben munkálkodó idegenforgalmi hivatal, amely rájött: együtt könnyebb, hatékonyabb S még olcsóbb is. Arról van ugyanis szó, hogy a már említett „touristok" kereskedelmi és reklámtevékenységüket nem csupán összehangolják, hanem egyesítik is erőiket, együtt jelennek meg a piacon, a nemzetközi és a hazai idegenforgalmi börzéken, vásárokon, ráadásul nagyon is pontosan célba véve, kinek mit kínálnak.

Horgászprogramok ismertetőit nem érdemes a zenerajongók táborában szétszórni, s a folklórrendezvények meghívóit is felesleges volna a csak vadásztúrák iránt érdeklődőknek postázni. Ez volna hát az alapelv, amit még kiegészítettek egy ötlettel: a közös programfüzet lehetséges címzettjeit is elosztotta egymás között a négy idegenforgalmi hivatal. Nem kap hát az olasz kajak-kenu szövetség a négy magyar cégtől négy egyforma prospektust — csak azért, mert abban hirdetnek egy Maty-éri evezősprogramot is. De kapnak a pécsiektől az európai kórusok, Szegedről a horgászszövetségek, Szekszárdról, Kecskemétről a..., de nem folytatom, nyilván ennyiből is érthető, mi e közösködés értelme.

Együtt vesz részt — közös kiállítópavilonban — a négy hivatal a Budapesti Tavaszi Fesztivál Utazás '87 című kiállításán, együtt szervezik és „vándoroltatnak" gasztronómiai, turisztikai bemutatókat is. Szóval nem vaktában (s egymás szemébe) szórják a pénzüket, hanem saját, jól felfogott érdekükben megnézik, mire adják ki, és: élni segítik a partnert is a piacon.

Nos, ha megkérdezi, ezt mondom majd el ma délben az ifjú közgazdászhölgynek a jó reklámra példaként. S ha ellenpéldát kér? Találomra fellapozom a... de ezt inkább csak neki mutatom meg!

P. K.

Stratégia — fogszuvasodás ellen

Megelőző program a megyében

Nincs szomorúbb látvány, mint a bájos, értelmes gyerekarc mosolyából előbukkanó gondozatlan, édességroncsolta, elszíneződött fogazat. S aligha nyugtathatja meg lelkiismeretét az a fölnőtt, aki belegondol: ez a gyerek még korántsem ette meg kenyere javát, mint a szinte hasonló kezelésre szoruló nagyszülei. A fogszuvasodás visszafordíthatatlan betegség, kezelni lehet, meggyógyítani azonban, ha már elindult a pusztító folyamat, aligha.

Márpedig a fogszuvasodás hazánkban népbetegség. A megyénkben élő 12 éves gyermekeknek alig 4 százaléka ép fogú, a többieknek átlagosan több mint hat fogát támadta már meg a betegség. A fölmérések adatai szerint a gyermekek és serdülőkorúak szuvas fogainak átlagos száma tízévenként megkétszereződik: a gyógyítómunka képtelen lépést tartani ezzel a növekedési ütemmel.

Mint a legtöbb betegség esetében, a fogszuvasodás ellen is a megelőzés a legcélravezetőbb stratégia. Az Egészségügyi Minisztérium komplex megelőzési program kidolgozására és végrehajtására adott utasítást — és természetesen anyagi támogatást. Mint mindenhol, így Csongrád megyében is a megyei tanács vb egészségügyi osztály felügyeletével működő prevenciós operatív bizottság a feladatok gazdája. Hogy mi minden történik a megyében a gyermekkori fogszuvasodás megelőzésére, arról Mari Albert egyetemi tanárt, megyei fogászati szakfőorvost kérdeztem.

*

— *Mit jelent a megelőző program „komplex" volta?*

— A komplex megelőzésnek négy összetevője van. Az első: a fluor általános és helyi alkalmazása. A fluor a fogzománcba beépülve, illetve annak felületén hatva növeli a fog ellenállóképességét a szuvasodást előidéző tényezőkkel szemben.

— *Ez a vegyület hatásos, ha a szervezetbe juttatjuk be, és akkor is, ha a fog felületét érinti?*

— Belső és helyi alkalmazása egyaránt hasznos. A belsőleg történő alkalmazásnak több módja van, aszerint, milyen vivőanyaggal juttatjuk be a fluoridot: sóval, ivóvízzel, vagy tablettával.

— *Itt Szeged környékén sokat vártunk a boltban vásárolható fluorozott sótól...*

— Hazánkban valóban a lakossági só lenne erre a legalkalmasabb, de egyelőre sajnos ez még nem kapható. A Chinoin Gyógyszergyár fokozta a Dentocar tabletta termelését, hogy addig is biztosíthassuk a fluoridbevitelt, amíg a fluorozott sóhoz hozzá nem jut a lakosság. A tablettából az első szállítmány megérkezett a megyébe.

— *Hogyan jutnak hozzá a gyerekek a készítményhez?*

— Mivel a fluorid belső alkalmazása kisgyerekkorban, a fogak fejlődése idején a leghatásosabb, a tabletta szervezett adagolását az 1—6 éves korcsoportban kezdjük, majd fokozatosan kiterjesztjük 10 éves korig.

— *Bölcsődés, óvodás gyerekek szüleinek tehát nincs ez ügyben semmi teendőjük?*

— A bölcsődébe, óvodába járók a közösségben kapják meg a Dentocart, az otthon élő, 1—3 éveseknek a védőnő juttatja el. Az óvodába nem járó 3—6 éveseknek a gyermekorvos, illetve a körzeti orvos írja föl, térítésmentes vényre.

— *Mi történik most a 6 éven fölüliekkel, akik — tudvalevően — szintén veszélyeztetettek?*

— Egyelőre ők — illetve szüleik — szintén a gyermekorvost, illetve a körzeti orvost kérhetik, írja föl receptre ezt a tablettát.

— *Miért nem fordulhatnak ez ügyben a fogorvoshoz?*

— Azért szól így a rendelet, hogy az esetleges kettős adagolás lehetőségét kizárjuk. A körzeti orvosnál van ugyanis törzslap, ahova rávezetik, kinek, mikor, milyen gyógyszert írtak föl.

— *Említette, megfelelő tájékoztatást kaptak az orvosok a fluor természetéről, az adagolás tudnivalóiról. Mégis, mire kell különösen ügyelniük a gyermekintézmények dolgozóinak és a szülőknek?*

— A fluort olyan mikroelemnek tekintjük, amelyet tulajdonképpen a természetes ivóvíznek kellene tartalmaznia. Ahol ez hiányzik belőle, ott pótoljuk. Nem mindegy azonban, hogy milyen mennyiségben. Ezért, ha a Dentocar tablettát valamilyen ok miatt — akár hiányzás, szünet miatt, netán feledékenységből — nem szedte a gyerek, a kiesett mennyiséget nem szabad utólag egyszerre pótolni. Az adagolást a szokásos napi mennyiséggel kell folytatni. A bölcsődébe, óvodába járó gyereknek, azaz annak, aki már szervezett megelőzésben részesül, otthon nem szabad adni a tablettát!

— *Mennyi a napi adag?*

— A napi szükséglet a fogyasztott ivóvíz fluortartalmától és a testsúlytól függ. A napi adagot az életkornak megfelelő átlagos testsúly függvényében határozzuk meg.

— *A megye városaiban, községeiben folyamatosan indítják el ezt a programot. Említette, hogy az ivóvíz fluortartalmát is figyelembe veszik. Mindenhová szükséges eljuttatniuk a tablettát?*

— Márciusban a megye egész területén elkezdődött a szervezett megelőzés, Árpádhalmon, Fábiánsebestyénben, Magyartésen, Nagytőkén, Nagyéren, Nagymágocson azonban nincs szükség a Dentocar adagolására, mert ott az ivóvízben levő fluormennyiség elegendő a megelőzéshez.

— *Az üzletekben kaphatók fluortartalmú fogkrémek. Ezeket használhatják a tablettát szedő gyerekek?*

— Hogyne, sőt, igen hasznos kiegészítője az előző módszernek. Ezek a fogkrémek a fluor helyi alkalmazásának eszközei. Közülük is a leghatásosabb a végre hazánkban is gyártott Elmex fogkrém.

— *Én leírom, csak a kereskedelem tegyen róla, hogy kapni is lehessen... Csodaszer lenne ez a fluor, amelytől egy-kettőre megszabadulunk a népbetegségnek titulált bajunktól?*

— Önmagában a fluor alkalmazásától nem várható teljes eredmény, nem szabad arra számítani, hogy ezzel mindent megtettünk fogaink épségéért.

— *Milyen feladatunk van még?*

— A fogszuvasodást a fog felszínén megtapadó lepedék, illetve az abban jelen levő kórokozók által termelt savak idézik elő. A cukortartalmú anyagok különösen elősegítik a nagymértékű savképződést. Ezért tehát csökkentenünk kell a szénhidrát- és cukorfogyasztást. Megtiltjuk, hogy a gyerekek, szülők, cukrot, különböző édességeket vigyenek be az óvodákba, bölcsődékbe. Legyen erős odahaza is a papa és a mama: legfeljebb csak a főétkezés után kapjon édességet a gyerek, s utána azonnal mosson fogat! Nem szabad megengedni a főétkezések közötti, úgynevezett „nassolást".

— *Fluor ide, fluor oda, nem száműzhetjük a fogkefét ezután sem a fürdőszobából.*

— Nemcsak onnan. Határozottan javasoljuk, hogy kerüljön egy a gyerek tisztasági csomagjába is. Hiszen a megelőzésnek nélkülözhetetlen föltétele a helyes fogápolás. A gyermekintézményekben elsajátíttatják ezt a gyerekekkel, odahaza a gyakoroltatás, a szülők személyes példája együtt lehet csak célravezető.

— *S az összetett megelőzés negyedik eleme?*

— A korai, gyakori gyermekfogászati ellenőrzés és gondozás. Ez a hálózat — amely a gyerekeket 14 éves korukig fogadja — eddig is szervezetten, mondhatni, megbízhatóan működött.

— *Mit várhatunk ettől a komplex programtól? Látványos, gyors eredményre számíthatunk?*

— Ennél óvatosabban fogalmaznék. Azt mindenki tudja: a már szuvas fogak ettől nem javulnak meg, a gyerekek fogazatának általános állapota azonban jobb lesz. Az eredményt néhány év múlva érzékelhetjük; nagy a valószínűsége, hogy a mai legkisebbeknek 10 éves korukra kevesebb rossz foguk lesz, mint a jelenlegi 10 esztendőseknek. Akár 50-60 százalékos csökkenésre is számíthatunk, s ismerve a mai állapotokat, ez nem csekélység.

*

A komplex, igen sokrétű tevékenységet összefogó program végrehajtása tehát — végre — elindul hazánkban, s megyénkben is. Sikere azonban — amint olvashatták — korántsem függ csupán az orvosoktól. A megyei, városi, községi szakigazgatási szervek, a köjál, a védőnők, a bölcsődei gondozók, az óvónők odaadó, még több figyelmet igénylő munkájára is szükség van, de nem nélkülözhető ez ügyben a szülők következetessége, gondossága, fokozott felelősségérzete sem.

Chikán Ágnes

Búcsú egy erdésztől

Vida László 1924-ben született Szegeden. Az erdőmérnöki diplomáját 1949-ben szerezte meg a soproni egyetemen. Majd az Alföld lett a munkahelye. Volt üzemegység-vezető, előadó, fiatalon: 1953-ban főmérnöknek nevezték ki. Különböző városokban és vállalatoknál dolgozott ebben a beosztásban. A Defag igazgatóhelyetteseként ment nyugdíjba 1985-ben. Az MSZMP-nek 1956 óta volt tagja. Ízig-vérig MTESZ-munkás volt, a különböző mérnökszervezetekben a műszaki-tudományos haladást tartotta a mérnökember első és legfontosabb feladatának. Szaktudományában a nagy elődöt, Kiss Ferencet, a szegedi erdők atyját tekintette példaképének, és vele együtt vallotta: „Az erdészembernek szaktudásával bele kell nyúlnia az erdő életébe. Eme feladat mindenáron való megoldása volt egész életem munkájának gerince. Ennél a munkánál sok szegényember volt segítőtársam."

Az MTESZ-munkában csaknem kezdettől fogva részt vett, szabadidejének áldozatkész feláldozásával vezette a rábízott bizottsági munkát, az erdészek szakmai tevékenységét, titkárként, majd elnökként irányította, s mindenütt ott volt, ahol az erdőért, a fáért, a természet megvédéséért bármit is tehetett. Írásban és szóban, irányítói munkakörben védte az erdőt.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. Két alkalommal kapta meg a Munka Érdemrendet, tulajdonosa volt az MTESZ-díjnak, valamint az Eötvös- és Bedő-díjnak. Az Alföld-fásítás kiemelkedő személyiségeinek sorában tartjuk őt számon, Kiss Ferenc, Kaán Károly, Kallivoda Andor, Kerkápoly Géza, Bedő Károly között.

Az erdészet legkisebb momentumainak is nagy jelentőséget tulajdonított, és színes egyéniségével mind a gyakorlati munka közben, mind az oktatásban ehhez képes volt szövetségeseket is találni.

Vida László erdőmérnököt ma, pénteken délelőtt 10 órakor kísérik utolsó útjára a Belvárosi temetőben.